

การบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม
จังหวัดมหาสารคาม
TOURISM MANAGEMENT ON BUDDHIST AND CULTURE
IN MAHASARAKHAM PROVINCES

สิทธิพล เวียงธรรม, วิทยา ทองดี, อนุสรณ์ นางทะราช,

อุทัย วรเมธีศรีสกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

พระครูสิริปัญญาภรณ์ (สุธีร์ วิสุทฺโธ)

โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดหัวดงนาคาย

Sitthipol Weangtham, Wittaya Thongdee, Anusorn Nangthrat,

Uthai Woramethisrisakul

Mahachulalongkorntajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Phrakrusiripanyaporn(Suthee Visutdho)

Hua Dong Na Khai Phrapariyattidham School, Thailand

Corresponding Author; Email: sitthipol2501@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม และเพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสำรวจข้อมูล (Survey) การสัมภาษณ์ (Interview) จากนั้นทำการสรุปวิเคราะห์ และสังเคราะห์ แล้วนำเสนอข้อมูลโดยรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ตามหลักอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า สภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1.การบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรมได้คุณภาพ คือ 1) พระธาตุนาดูน 2. การบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรมแต่ขาดการพัฒนา คือ 1) วัดพุทธมงคล 2) วัดพุทธประดิษฐ์ และ 3. การบริหารจัดการที่ขาดการส่งเสริม คือ 1) วัดชัยมงคล 2) วัดมหาชัย อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จะใช้หลักการบริหาร คือ 1. การวางแผนประชุมปรึกษาหารือ 2. ขั้นตอนการ 3. ขั้นตอนตรวจสอบ และ 4. ขั้นตอนปรับปรุงแก้ไข หาแนวทางพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัจจัยภายใน ได้แก่ 1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ เป็นพุทธสถานศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวพุทธได้ให้ความศรัทธาสักการบูชาอย่างสูง 2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น มีห้องน้ำสำหรับคนพิการ ร้านอาหาร ศูนย์บริการข้อมูล ที่จอดรถ 3. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีถนนหนทางดี สะดวก และปลอดภัย 4. ด้านการรักษาความปลอดภัย มีการดูแลป้องกันทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และ 5. ด้านการบริหารจัดการการตลาด มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ผ่านทางเว็บไซต์ เช่น Google และ Facebook และมีปัจจัยภายนอก ได้แก่ การท่องเที่ยวและวัฒนธรรมของจังหวัดมหาสารคาม องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลอำเภอ บริษัท ห้างร้าน พ่อค้า ประชาชน และผู้บริหารทางคณะสงฆ์ ต่างมีกันสนับสนุนสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวประจำจังหวัดมหาสารคาม

3. ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ยุทธศาสตร์ 4 ด้าน ประกอบด้วยกลยุทธ์ 8 ด้าน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1. การบริการจัดการเชิงพื้นที่แหล่งทรัพยากร มีกลยุทธ์ คือ 1.1 ได้ก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ศาสนา สังคม และมรดกท้องถิ่น และ 1.2 ได้พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 2. การส่งเสริมผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน มีกลยุทธ์ คือ 2.1 มีกิจกรรมร้านค้าจำหน่ายสินค้า OTOP ร่วมกัน โดยสร้างเอกลักษณ์ให้กับตัวสินค้าท้องถิ่น และ 2.2 มีการวางแผนด้านการตลาดพัฒนาสินค้าท้องถิ่น กลุ่มบรรจุภัณฑ์ทันสมัย สร้างเครือข่าย ยุทธศาสตร์ที่ 3. การบริหารเชิงบูรณาการ มีกลยุทธ์ คือ 3.1 ได้สร้างศูนย์ปฏิบัติการประจำจังหวัด มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม เช่น ฮีต 12 ครอง 14 และ 3.2 มีการพัฒนาบุคลากรเป็นเลิศด้านการบริการ พัฒนาการ

สื่อสารที่ดี และยุทธศาสตร์ที่ 4. การส่งเสริมแบบมีส่วนร่วม มีกลยุทธ์ คือ 4.1 มีการสร้างเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน และ 1.2 มีการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล เช่น ด้านงบประมาณ บุคลากร เป็นต้น เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การท่องเที่ยว, พระพุทธศาสนา, วัฒนธรรม

Abstract

The aims of this research were: to study the state of the Buddhist and cultural tourism management in Mahasarakham province; to study the factors affecting the aforesaid tourism management; to analyze the strategies for the Buddhist and cultural management in Mahasarakham province. This study was carried out by using the qualitative research methodology and the data were collected through reviewing the relevant document and fieldwork research including survey and interviews. The data obtained were analyzed and synthesized before being presented based on the descriptive analysis in accordance with the inductive principles.

The research results were as follows:

1. Based on the study of the state of the Buddhist and cultural tourism management Mahasarakham province, it was found that the types of the Buddhist and cultural tourism management can be classified into 3 categories: 1) tangible and quality management as found in 1) Phra That Nadun temple; 2) tangible management with a lack of development, as found in 1) Phutthamongkol temple and 2) Phutthapradit temple; 3) tangible management, but lacked of promotion as seen in the cases of 1) Chaimongkol temple and 2) Mahachai temple. However, the Buddhist and cultural tourism management have employed the following administrative principles: 1) planning and meeting; 2) implementation; 3) evaluation; 4)

improvement, to find the ways to develop the temples as the sustainable Buddhist and cultural tourist sites.

2. Based on the study of the factors influencing the Buddhist and cultural tourism management in Mahasarakham province, it was found that the internal factors are: 1) attractiveness as the temples are the sacred Buddhist sites which Buddhists give their faith in and high respects to; 2) facilities such as restrooms for the disabled, restaurants, information centers, parking spaces are available to the visitors; 3) access to tourist sites, there are good conditioned roads to the sites with convenience and safety; 4) security, there are security measures to protect tourists' property; 5) tourism marketing, a variety of information is available on websites such as Google and Facebook. For the external factors, the collaboration of many organizations such as Tourism and culture of Mahasarakham province, local administration organization, district hospitals, companies, shops, merchants, citizens and Sangha administrators have been made to create the identity of the tourist attractions in Mahasarakham province.

3. Based on the analysis of the strategies for Buddhist and cultural tourism management in Mahasarakham province, it was found that the strategy contains 4 main aspects with 8 sub-strategies: Strategy 1, space-based management of the resources with the following sub-strategies: 1.1) construction of a museum building as a learning center for history, religion, society and local heritage, 1.2) environmental development as a natural tourist attraction; Strategy 2: promotion of community products with the following sub-strategies: 2.1) managing OTOP products shops and creating a unique identity for local products, 2.2) marketing planning, developing local products, creating modern packaging and a network; Strategy 3: integrative management with the following sub-strategies: 3.1) establishing provincial Dhamma practice centers with cultural conservation such as Heet 12 Klong

14, 3.2) personnel development with excellences in service and communication, Strategy 4: participatory promotion with the following sub-strategies: 4.1) creating participatory networks of both public and private sectors, 1.2) creating the administration with good governance in terms of budget, personnel, etc. for further sustainable tourism development.

Keywords: Management, Tourism, Buddhist, Culture

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้กับประเทศเป็นอย่างมากถือเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อกลไกการพัฒนาประเทศไทยการส่งเสริมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ต่างๆซึ่งนำมาสู่การสร้างอาชีพการจ้างงานทั้งในภาคการท่องเที่ยวโดยตรงและการจ้างงานในภาคอื่นๆที่เกี่ยวข้องตามมาเกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนและท้องถิ่นมากขึ้นซึ่งในภาพรวมแล้วจะนำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจเติบโตทางเศรษฐกิจและมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศซึ่งการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนานั้นถือเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสสถาปัตยกรรมด้านศาสนาการท่องเที่ยววัดศาสนสถานและสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา (จุฑาภรณ์ หินขุย และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์, 2557 : 52)

คณะรัฐมนตรีโดยพลเอก ประยุทธ์จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 โดยมีนโยบายด้านการท่องเที่ยว ซึ่งระบุไว้ในข้อ 6.6. ของคำแถลงนโยบายว่า ชักจูงให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวในประเทศไทย โดยพิจารณามาตรการลดผลกระทบจากการประกาศใช้กฎอัยการศึกในบางพื้นที่ที่มีต่อการท่องเที่ยวในโอกาสแรกที่จะทำได้ และสร้างสิ่งจูงใจและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกื้อกูลต่อบรรยากาศการท่องเที่ยวส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวอันมีลักษณะโดดเด่นร่วมกันหรือจัดเป็นกลุ่มได้เช่น กลุ่มธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสุขภาพ เช่น น้ำพุร้อนธรรมชาติ ซึ่งจะให้เชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาจากวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในประเทศทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเดิมและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยเน้นการให้ความรู้และเพิ่มมาตรฐานความ

ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การควบคุมสินค้าและบริการให้มีคุณภาพราคาเป็นธรรม ตลอดจนการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว (กระทรวงท่องเที่ยวและการกีฬา, 2559)

สำหรับแนวโน้มในปี 2561 นี้คาดว่าประเทศไทยจะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาทั้งหมดรวมกว่า 37 ล้านคน และมีรายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวรวมที่ประมาณ 3 ล้านล้านบาท หรือขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 9% แบ่งเป็นรายได้จากตลาดต่างประเทศที่ 2 ล้านล้านบาท หรือขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.44% และรายได้จากตลาดคนไทยเที่ยวในประเทศที่ราว 1 ล้านล้านบาท หรือขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.164% (นายพงษ์ภาณุ เศวตรุนทร์, 2561) ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากขึ้น เพราะเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นวัฒนธรรมวิถีพุทธ มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปวัด เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น ร่วมทำบุญ ร่วมปฏิบัติธรรม หรือท่องเที่ยวไปเพื่อชมหรือสัมผัสกับสถาปัตยกรรมทางด้านพุทธศาสนาภายในวัด ชมบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของวัด ศาสนสถาน หรือสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนาฯ นักท่องเที่ยวเชิงพุทธหลายกลุ่ม มักใช้ช่วงเวลานวันหยุดเทศกาล โดยเฉพาะช่วงวันหยุดเทศกาลวันสำคัญทางพุทธศาสนา เดินทางท่องเที่ยวเชิงพุทธ ไปตามวัดต่าง ๆ หรือสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา เพื่อร่วมทำบุญ ถือนิมนต์ปฏิบัติธรรม หรือบูชาสักการะปูชนียสถานร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น

จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีบรรยากาศของเมืองที่สงบเงียบและเรียบง่ายตามแบบฉบับของเมืองอีสาน ปัจจุบันมีความสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาแห่งหนึ่งของภูมิภาค เนื่องจากมีสถาบันการศึกษาอยู่มากมาย จึงได้ชื่อว่าเป็น “ตักศิลาแห่งอีสาน” และจังหวัดมหาสารคามมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น เยี่ยมชมและสักการะพระธาตุนาดูน กู่ นมัสการพระพุทธรูปต่างๆ และเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้ทราบถึงสภาพการบริหารจัดการปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการและกลยุทธ์การบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคามในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจข้อมูล (Survey) การสัมภาษณ์ (Interview) จากนั้นทำการสรุปวิเคราะห์ และสังเคราะห์ แล้วนำเสนอข้อมูลโดยรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ตามหลักอุปนัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาสภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม

1.2 ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม 6 ด้าน คือ (1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (3) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (4) ด้านการรักษาความปลอดภัย (5) ด้านการตลาดการท่องเที่ยว (6) ด้านการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว

1.3 ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม

2. ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย

ข้อมูลภาคสนามแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1. พระธาตุนาดูน ตำบลพระธาตุ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม 2. วัดพุทธมงคล ตำบลคันธารราษฎร์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 3. วัดพุทธประดิษฐ์ ตำบลโพนทอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

4. วัดบ้านกู่ ตำบลกู่ อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม 5. วัดมหาชัย ตำบลตลาด
อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ และบุคคลทั่วไป ที่เกี่ยวข้อง
ในพื้นที่ อำเภอนาดูน อำเภอกันทรวิชัย อำเภอเชียงยืน อำเภอยางสีสุราช และอำเภอเมือง
มหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

3.2 กลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง
(Perposive Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535: 38) จากพื้นที่ที่เลือกศึกษาวิจัย ทำให้ได้
กลุ่มกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 4 กลุ่ม คือ 1) ผู้รู้ (Key informants) เป็นบุคคลที่ได้รับการ
ยอมรับจากบุคคลทั่วไป จำนวน 10 รูป/คน 2) ผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ผู้ดำเนินการ
จัดกิจกรรมให้บริการเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 10
รูป/คน 3) ผู้บริหารภาครัฐ/ผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 5 คน และ 4) นักท่องเที่ยว จำนวน 15
คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 40 รูป/คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้เครื่องมือ 2 แบบ คือ

4.1 แบบสำรวจ (Survey) ผู้วิจัยใช้แบบสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่ที่
ทำการวิจัยเพื่อต้องการเก็บข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวทาง
พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม และข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม
วัฒนธรรม และบริบทพื้นที่ที่ทำการวิจัย

4.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ (แบบมีโครงสร้าง
(Structured Interview) และการสัมภาษณ์ (แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured
Interview) ใช้สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่ม (Focus
Group) เพื่อเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย ผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้าน เพื่อประชุม
ปรึกษาหารือ อภิปราย วิพากษ์ วิจัยกรณี เนื้อหาของงานวิจัย และสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้

5. การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีทางด้านการบริหารจัดการและผลงานวิจัยที่
เกี่ยวข้อง นำมาเป็นแนวทางดังนี้ 1. การจัดทำแบบสำรวจ (Survey) เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้น
ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและบริบทพื้นที่ที่ทำการวิจัย พร้อมกับขอคำแนะนำจากที่

ปรึกษาโครงการวิจัย เพื่อแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม 2. จัดทำแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมตัวแปร กรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการวิจัย พร้อมกับขอคำแนะนำจากที่ปรึกษา

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documents) คือการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำหนังสือลงนามโดยผู้บริหารมหาวิทยาลัยเพื่อขอความร่วมมือกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ เพื่อขอทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

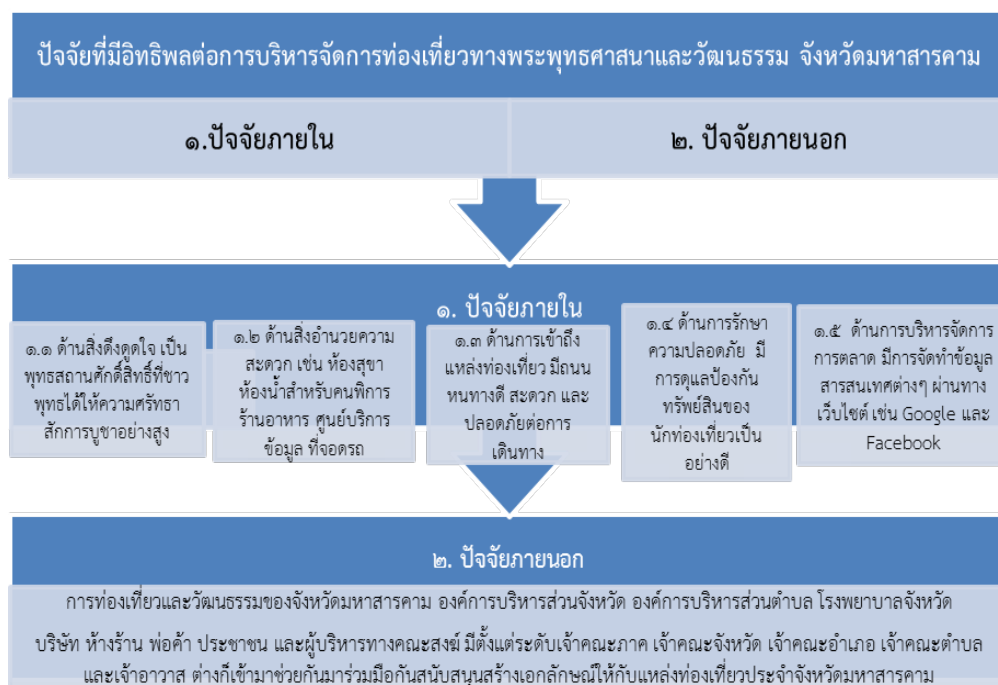
หลังจากเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ จากการบันทึกข้อมูล จากการถอดเสียงจากการสัมภาษณ์และภาพถ่ายในแต่ละครั้ง โดยการจำแนกเป็นประเภท จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้ตั้งไว้ และนำมาดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในประเด็นที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และจะนำเสนอในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม สภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประเภทของการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกแหล่งข้อมูลเป้าหมายได้เป็น 3 ประเภท คือ 1.แหล่งท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรมได้คุณภาพ ประกอบด้วย 1) พระธาตุนาดูน 2. แหล่งท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรมแต่ขาดการพัฒนา ประกอบด้วย 1) วัดพุทธมงคล 2) วัดพุทธประดิษฐ์ และ 3. แหล่งท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการที่ขาดการส่งเสริม ประกอบด้วย 1) วัดชัยมงคล 2) วัดมหาชัย อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จะใช้หลักการบริหาร คือ 1. การวางแผน ประชุมปรึกษาหารือ 2. ขั้นตอนดำเนินการ 3. ขั้นตอนตรวจสอบ และ 4. ขั้นปรับปรุงแก้ไข หาแนวทางพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

สรุปโดยภาพรวมด้านกายภาพของสภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม ด้วยหลักการบริหารจัดการ PDCA ได้ดังนี้ 1. มีการวางแผน โดยมีคณะกรรมการจากทุกฝ่ายร่วมกันวางแผน 2. มีการประชุมปรึกษาหารือกัน ประจำเดือน และในแต่ครั้งจะมีการจัดงานสำคัญ 3. มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยได้รับความร่วมมือจากทุกวัด 4. มีส่งเสริมเพื่อการพัฒนา โดยคณะกรรมการได้ทำโครงการพัฒนาในแต่ละด้าน 5. มีการสร้างเครือข่าย เชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างแต่ละแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัด 6. มีความร่วมมือ ประสานงานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 7. มีการดำเนินงานตามแผน เพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ของการจัดงาน 8. มีการตลาดท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง 9. มีการตรวจสอบประเมินผลทุกครั้งที่จัดงานหรือจัดกิจกรรมโครงการต่างๆ และ 10. มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

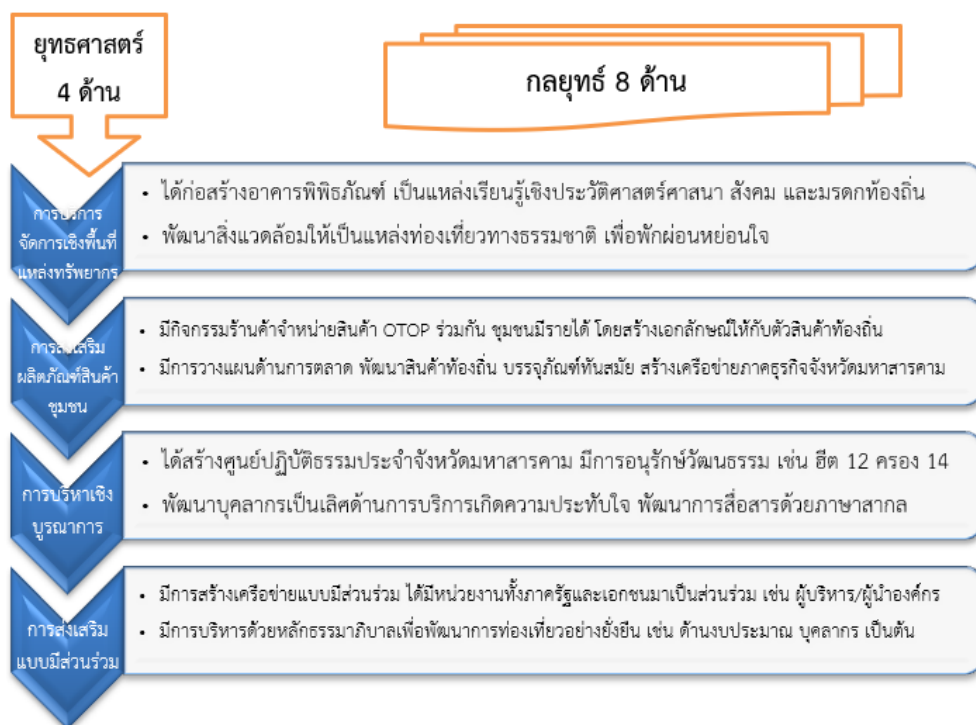
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม มีดังนี้ สรุปโดยภาพรวมด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม ได้ตั้งแผนภูมิที่ 1



แผนภูมิที่ 1

3. ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธ ศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม

สรุปโดยภาพรวมด้านยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม ได้ตั้งแผนภูมิที่ 2



แผนภูมิที่ 3

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม สามารถอภิปรายผลได้ว่า ประเภทของการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม สามารถจำแนกแหล่งข้อมูลเป้าหมายได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมได้คุณภาพ ประกอบด้วย 1) พระธาตุนาดูน 2. ประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมแต่ขาดการพัฒนา

ประกอบด้วย 1) วัดพุทธมงคล 2) วัดพุทธประดิษฐ์ และ 3. ประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่ขาดการส่งเสริม ประกอบด้วย 1) วัดชัยมงคล 2) วัดมหาชัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ม.ล.สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์ (2539) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัญหาการอนุรักษ์โบราณสถานและ วัดในเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า ประเด็นปัญหาด้านแนวทางการอนุรักษ์และการสงวนรักษา บางส่วนเสนอให้สงวนรักษาไว้ ตามเดิมและอาจใช้เทคนิคสมัยใหม่มาช่วย ด้านประเพณีปฏิบัติต้องการให้ซ่อมแซมให้ดีขึ้น

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม ในทุกแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายจะมีจุดเด่นต่างกันไปบ้าง เช่น ด้านสิ่งดึงดูดใจ แต่ละแห่งนั้นมีความสำคัญต่อพุทธศาสนาและวัฒนธรรมชุมชน เป็นพุทธสถานศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวพุทธได้ให้ความเคารพสักการบูชาอย่างสูง มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ศาสนสถาน ศาสนวัตถุที่สามารถพิสูจน์ได้ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในพระพุทธศาสนา เป็นมรดกแห่งความทรงจำทางวัฒนธรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ศูนย์บริการข้อมูล ที่จอดรถ ป้ายข้อมูล ห้องสุขา ร้านอาหาร เป็นต้น ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และขนส่งสาธารณะมีมาตรฐานความปลอดภัยตามหลักสากล ด้านการรักษาความปลอดภัย มีมาตรการด้านการรักษาความปลอดภัยดูแลป้องกันทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ส่วนด้านการตลาดการท่องเที่ยว บางแห่งเรื่องการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงทุกสื่อ และด้านการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศก็แสดงพฤติกรรมกิริยามารยาทที่เหมาะสม ให้ความเคารพสถานเป็นอย่างดี สอดรับกับงานวิจัยของ กฤษณา พินศรี (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ผลจากการศึกษาพบว่า เป็นแหล่งที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่สำคัญในอดีต หรือมีความเกี่ยวข้องกับประเพณี วัฒนธรรม หรือวันสำคัญในท้องถิ่น สามารถที่นำมาใช้เป็นจุดขายสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น

ส่วนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคามนั้น ในแต่ละพื้นที่ก็มีคณะกรรมการบริหารร่วมกันกำหนด ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การบริหารจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อเป็นอนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธและวัฒนธรรมอีสานให้ยั่งยืน

สืบไป ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ 4 ด้าน คือ 1. เป็นเลิศด้านการบริหารงบประมาณ 2. เป็นเลิศด้านกำลังคน 3. เป็นเลิศด้านการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล และ 4. เป็นเลิศด้านสถานที่ สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ได้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมาเป็นส่วนร่วม และสนับสนุนให้ภาคธุรกิจรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมมือกันในรูปแบบเครือข่ายพันธมิตรในการให้บริการ และพัฒนาสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการ มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในอำเภอและจังหวัดมาร่วมส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นอีสานอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, รศ.ดร. และพระใบฎีกาสัญญา อภิวัฒน์ (สดประเสริฐ) (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทยและอาเซียน” ผลการวิจัย พบว่ายุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมนั้น ได้แก่ การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมเชิงศาสนาและวัฒนธรรม การบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การสร้างเครือข่ายภูมิศาสตร์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนยังมีแนวโน้มและการเติบโตและมีศักยภาพสูง มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีวิถีชีวิตวิถีชุมชนและวัฒนธรรมที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว หากมีการส่งเสริมจากภาครัฐที่เหมาะสมจะทำให้มีแนวโน้มที่จะเกิดการพัฒนาและเป็นเครือข่ายท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของประเทศและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีนโยบายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลายและเหมาะสม เช่น จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวครอบครัวอบอุ่นเชิงพุทธและวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมการท่องเที่ยวปลอดภัยมุขต้นแบบอย่างยั่งยืน 2) การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัด

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธและวัฒนธรรม ปรับปรุงและพัฒนาในลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน 2. ควรจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธและวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อการส่งเสริมและการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาการบริหารการท่องเที่ยวด้วยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาแล้วนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม
- 2) ควรศึกษาการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงท่องเที่ยวและการกีฬา. (2559). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2559 จาก http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=2942
- กฤษฎา พินศรี. (2550). การศึกษาศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรม ล้านช้างในอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- จุฬารัตน์ หินขุย และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2557). แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธกรณีศึกษาวัดประชาคมวนารามอำเภอศรีสมเด็จจังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. 10(1).
- นายพงษ์ภาณุ เศวตรุนทร์. (2561). ปี 2560 ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวต่างชาติ 35.38 ล้านคน อุตสาหกรรมสร้างรายได้รวม 2.75 ล้านล้านบาท. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2562 จาก <http://www.362degree.com/ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยว>.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (2559). คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2559 จาก http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6353.

- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร และ พระใบฎีกาสัญญา อภิวัฒน์ (สคประเสริฐ). (2559).
ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทยและอาเซียน.
วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์. 1(3).
- สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์. (2539). ปัญหาการอนุรักษ์โบราณสถานและวัดในเชียงใหม่. รายงาน
การศึกษา. เชียงใหม่ : คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.